

جامعه‌شناسی یازدهم سؤالات و نکات مهم درس سیزدهم

زهرای نجاتی دبیر جامعه‌شناسی استان لرستان شهرستان دلفان

۱- نخستین رویارویی غرب متجدد با جهان اسلام چه زمانی رخ داد؟

غرب متجدد، زمانی با جهان اسلامی روبه‌رو شد که قدرت‌های سیاسی جهان اسلام، با وجود رعایت ظواهر اسلامی، استبدادهای قومی و قبیله‌ای بودند و عالمان دینی، اغلب بر اساس ضرورت حفظ امنیت با آنها تعامل می‌کردند.

۲- دو عنصر برتر فرهنگ اسلامی که اغلب در حاشیه مناسبات باقی مانده بود را نام ببرید؟

فقاوت و عدالت

۳- مالک آسیب‌پذیری کشورهای مسلمان در برابر کشورهای غربی چه بود؟

دولت‌های کشورهای مسلمان نیز به میزان دوری از سنت‌های دینی و اسلامی، آسیب‌پذیری بیشتری در برابر کشورهای غربی پیدا می‌کردند.

۴- چه عاملی باعث شد عزت و استقلال کشورهای اسلامی در مواجهه با غرب ضعیف شود؟

قدرت نظامی، سیاسی، اقتصادی و جاذبه‌های دنیوی کشورهای غربی، دولتمردان کشورهای اسلامی را مرعوب و شیفته فرهنگ غرب می‌ساخت و این مسئله، عزت و استقلال کشورهای اسلامی را تضعیف می‌کرد.

۵- نخستین بیدارگران اسلامی چه کسانی بودند؟

کسانی بودند که به خطر جوامع غربی و شیوه برخورد دولت‌های اسلامی در برابر غرب، توجه کردند و حرکت‌ها و جنبش‌هایی را در مقابله با غرب به وجود آوردند.

۶- چند نمونه از حرکت‌های نخستین بیدارگران در ایران و جهان اسلامی را نام ببرید؟

حضور فعال عالمان دینی در مقابله با روسیه تزاری و تدوین رساله‌های جهادیه، اصلاحات

امیرکبیر و حکم میرزای شیرازی در تحریم تنباکو، نمونه‌هایی از حرکت‌های نخستین بیدارگران

اسلامی در ایران و اقدامات سیدجمال‌الدین اسدآبادی و شاگردان او در دیگر کشورهای اسلامی،

نمونه هایی از این حرکت ها در جهان اسلام است.

۷- مهمترین ویژگی های نخستین بیدارگران اسلامی را بنویسید؟ ۳مورد

□ به خطر کشورهای غربی برای جوامع اسلامی توجه داشتند و خواستار استقلال اقتصادی و سیاسی جوامع اسلامی بودند.

□ به دنبال اصلاح رفتار دولت ها در کشورهای اسلامی بودند.

□ بیداری را بازگشت به اسلام و عمل به آن می دانستند.

□ بسیاری از آنان وحدت امت اسلامی و عزت جهان اسلام را دنبال می کردند و قومیت های مختلف را درون امت واحد اسلامی به رسمیت می شناختند

۸- نقطه ضعف فکری نخستین بیدارگران اسلامی چه بود؟

بیدارگران نخستین، با وجود رویکرد اعتراض آمیز به غرب، از فرهنگ غرب شناخت عمیقی نداشتند. آنها خطر غرب را بیشتر در سلطه گری و قدرت سیاسی و اقتصادی آن می دیدند. برخی از آنان، دوری مسلمانان از عمل به اسالم را عامل ضعف جوامع اسلامی می دانستند و گمان می کردند دلیل قدرتمندی جوامع غربی این است که عملکرد آنها اغلب همان است که مورد توجه اسلام نیز می باشد.

نکته: با شکل گیری استعمار و نفوذ دولت های غربی در کشورهای اسلامی، جریان اجتماعی دیگری به موازات نخستین بیدارگران اسلامی شکل گرفت. نسل اول این جریان به منورالفکران نسل دوم آن به روشنفکران شهرت یافتند.

۹- منظور از جریان اجتماعی منورالفکران غرب گرا چیست ؟

به موازات نخستین بیدارگران اسلامی، گروه دیگری در جوامع اسلامی پیدا شدند که شیفته فرهنگ غرب بودند. این گروه که بیشتر در لژهای فراماسونری سازمان می یافتند، خود را بیدارگر می نامیدند، اما برخلاف بیدارگران اسلامی، بیداری را در گذر از فرهنگ اسلامی و پیوستن به فرهنگ غربی می

دانستند. آنان در ایران، اومانیسم را به آدمیت و روشنگری مدرن را به منورالفکری ترجمه کردند و به همین دلیل، خود را منورالفکر خواندند.

۱۰- دو نمونه از نخستین لژهایی که منورالفکران در ایران تاسیسی کردند را نام ببرید؟

لژ آدمیت و لژ بیداری ایرانیان

۱- مهمترین ویژگی های منورالفکران غرب گرا را ذکر کنید؟

□ نسبت به کشورهای استعمارگر احساس خطر نمی کردند، بلکه حضور سیاسی و اقتصادی آنان را فرصت می دانستند.

مانند بیدارگران اسلامی خواستار، اصلاح رفتار دولت ها در کشورهای اسلامی بودند.

□ برخلاف بیدارگران اسلامی، بیداری را بازگشت به اسلام نمی دانستند بلکه بیداری را

در تقلید از رفتار فرنگیان می دیدند. □ مفهوم امت و ملت اسلامی برای آنها بی معنا یا منفور بود و در مقابل، به ناسیونالیسم که اندیشه سیاسی قوم گرایانه غرب متجدد بود، روی آورده بودند.

۱۲- استعمارگران غربی چه رابطه ای با منورالفکران غرب گرا داشتند؟

منورالفکران غرب گرا مورد حمایت دولت های استعمارگر غربی بودند و این دولت ها به کمک

آنان توانستند از موفقیت بیدارگران اسلامی جلوگیری کنند.

۱۳- منورالفکران غرب گرا چه نوع حکومتی را در جوامع خود تشکیل دادند؟

حکومت های سکولار

۱۴- قدرت حاکمان سکولار در کشورهای مسلمان از چند ویژگی هایی برخوردار بود؟

ریشه در اعتقادات و پیشینه تاریخی این کشورها نداشت. قدرت آنها وابسته به قدرت جهانی

استعمار بود. آنان با اتکا به این قدرت، می کوشیدند مظاهر دینی و اسلامی را از بین ببرند و

ساختارهای اجتماعی پیشین را حذف و ساختارهای اجتماعی جدیدی ایجاد کنند.

۱۵- سه نمونه از قدرت های سکولار که آرمان های منورالفکران را دنبال میکردند را نام ببرید؟

آناتورک در ترکیه، رضاخان در ایران و امان اله خان در افغانستان

۱۶- رهاورد حکومت منورالفکران در کشور های اسلامی چیست؟ استبداد استعماری

۱۷- منظور از روشنفکران چپ کشور های اسلامی چیست؟

نخبگان غرب گرایی که به عملکرد نسل اول روشنفکران معترض بودند، نسل دوم روشنفکران راشکل دادند

۱۸- اعتراض روشنفکران چپ به روشنفکران نسل اول چیست؟

اعتراض روشنفکران چپ به روشنفکران نسل اول، به دلیل گریز آنان از اسلام یا اسلام ستیزی آنان نبود، بلکه از نوع اعتراضاتی بود که طی قرن بیستم در کشورهای غربی نسبت به عملکرد اقتصادی نظام های لیبرالیستی و سرمایه داری شکل می گرفت.

۱۹- روشنفکران چپ حرکت های خود را در چارچوب کدام اندیشه ها سازمان می دادند؟

در چارچوب اندیشه های ناسیونالیستی، سوسیالیستی و مارکسیستی بود.

۲۰- روشنفکری التقاطی چپ چگونه در کشور های اسلامی پدید آمد؟

حرکت های اجتماعی روشنفکران چپ، در چارچوب اندیشه های ناسیونالیستی، سوسیالیستی و مارکسیستی بود. برخی از آنان، آشکارا اندیشه های غیرتوحیدی را مطرح می کردند و برخی دیگر از رویارویی مستقیم با باورهای دینی مردم خودداری می کردند؛ حتی گاهی اندیشه های خود را در پوشش دینی بیان می داشتند. به این ترتیب، روشنفکری التقاطی چپ در کشورهای اسلامی پدید آمد.

نکته: با فروپاشی بلوک شرق، جاذبه های روشنفکری چپ در سطح جهان از بین رفت و این جریان در کشورهای اسلامی نیز جاذبه خود را از دست داد و غرب گرایان این جوامع، دیگر بار به اندیشه های لیبرالیستی غربی روی آوردند.

زهره نجاتی دبیر جامعه شناسی استان لرستان شهرستان دلفان